

№ 402. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1109-08/print1487078353429940#Text> [in Ukrainian].

20. Khyzhniak M. I., Yakymets V.M., Ustinova L.A. Didenko L.V., Bidnenko L.I. (2016). Suchasni osoblyvosti orhanizatsii viiskovo-likarskoi ekspertyzy viiskovosluzhbovtziv derzhavnoi prykordonnoi sluzhby ministerstva Vnutrishnikh Sprav Ukrainy. [Modern features of the organization of military medical examination of servicemen of the state border service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. *Problemy viiskovoi okhorony zdorovia*. Vyp. 45(1). 146-153. [in Ukrainian].

21. Voloshyn, V.O., & Titov H.I., & Shevchenko I.F. (2022). Pervynna invalidnist viiskovosluzhbovtziv: dynamyka pokaznykiv, klasteri yii profilaktyky ta znyzhennia. [Primary disability of servicemen: dynamics of indicators, clusters of its prevention and reduction]. *Ukrainskyi zhurnal viiskovoi medytsyny*. T. 3. № 1. 34-40. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 22.05.2023

УДК 342.92

DOI: 10.36550/2522-9230-2023-14-134-138

Крушеніцький Владислав Сергійович,
аспірант кафедри права та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка
e-mail: vlad-krushenickijj@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-9194-7897>

ДЕРЖАВНА ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

У статті досліджено державну освітню політику як об'єкт адміністративно-правового регулювання, шляхом розкриття дефініцій «державна освітня політика», «адміністративно-правове регулювання державної освітньої політики». У рамках дослідженої проблематики, визначено та запропоновано під державною освітньою політикою, розуміти політику в основі якої лежить формування та розвиток системи освіти, головною метою якої є забезпечення суспільства необхідними знаннями, які сприятимуть його розвитку, встановлюючи пріоритетні напрями, що стосуються фінансування, управління, планування та контролю системи освіти.

Наголошено, що адміністративно-правове регулювання державної освітньої політики є цілеспрямованим і результативним впливом на державну освітню політику України, шляхом використання адміністративно-правових засобів, методів і форм, що мають нормативно-організаційну спрямованість та безпосередньо беруть участь у її реалізації щодо потреб ефективного розвитку особистості, суспільства та держави.

Визначено особливості адміністративно-правових відносин у сфері надання освітніх послуг та акцентовано увагу, що притаманним методом регулювання адміністративно-правових відносин в освітній сфері є імперативний, який характеризується підпорядкованістю владним суб'єктам.

Зроблено висновок, що державна освітня політика як об'єкт адміністративно-правового регулювання включає в себе відносини між різними суб'єктами та інституціями з приводу освітніх послуг, взаємопов'язані компоненти яких носять владно-управлінський характер, забезпечують належне функціонування закладів та навчальний процес щодо реалізації права на освіту за допомогою засобів адміністративного права.

Ключові слова: державна освітня політика, об'єкт адміністративно-правового регулювання, система освіти, адміністративно-правові відносини, надання освітніх послуг, державний вплив.

Krushenitskyi V. STATE EDUCATION POLICY AS AN OBJECT OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION

The article examines state educational policy as an object of administrative and legal regulation, by revealing the definitions of "state educational policy", "administrative and legal regulation of state educational policy". Within the framework of the researched issues, it is defined and proposed that the state educational policy is understood as the policy based on the formation and development of the education system, the main goal of which is to provide society with the necessary knowledge that will contribute to its development, establishing priority areas related to financing, management, planning and control of the education system.

It is emphasized that the administrative-legal regulation of the state educational policy is a purposeful and effective influence on the state educational policy of Ukraine, through the use of administrative-legal means, methods and forms that have a regulatory and organizational orientation and directly participate in its implementation in relation to the needs of effective personality development, society and the state.

The peculiarities of administrative-legal relations in the field of providing educational services are defined and attention is emphasized that the inherent method of regulating administrative-legal relations in the educational sphere is imperative, which is characterized by subordination to powerful subjects.

It was concluded that the state educational policy as an object of administrative and legal regulation includes relations between various subjects and institutions regarding educational services, the interconnected components of which are of a power-management nature, ensure the proper functioning of institutions and the educational process in relation to implementation of the right to education by means of administrative law.

Key words: state educational policy, object of administrative and legal regulation, education system, administrative and legal relations, provision of educational services, state influence.

Постановка проблеми. Державна освітня політика як об'єкт адміністративно-правового регулювання є вагомим елементом правового регулювання і на сьогоднішній день є актуальним в умовах зовнішньої та внутрішньої політики, в період реформувань та інтеграції вітчизняної освіти до європейського і світового освітніх просторів. Адміністративно-правове регулювання потребує прогресивного розвитку та вдосконалення з урахуванням тенденцій, процесу формування освітньої галузі, адже висока правова урегульованість є гарантією ефективного та якісного надання освітніх послуг.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематикою державної освітньої політики як об'єкта адміністративно-правового регулювання займалися такі вчені-правники: В. Авер'янов, М. Ануфрієв, Д. Бахрах, А. Берлач, Т. Боголіб, В. Галунько, В. Гаращук, І. Городецька, М. Головатий, Б. Данилишин, І.Зозуля, І. Каленюк, Р. Калюжний, А. Комзюк, М. Масленников, О. Музичук, В. Настюк, С. Ніколаєнко, О.Проневич, Є. Соболь, В. Шкарупа та інші.

Метою статті є дослідження державної освітньої політики як об'єкта адміністративно-правового регулювання.

Виклад основного матеріалу досліджень. Оскільки державна освітня політика знаходиться під посиленою увагою, постає необхідність у її науковому вивченні та розкритті.

В. Журавський під освітньою політикою, пропонує розуміти, передусім політику, що забезпечує розвиток і функціонування системи освіти, яка спрямована на забезпечення суспільства знаннями, необхідними для суспільного розвитку» [1, с. 20; 2].

На думку, О. Пелішенко, освітня політика може бути розглянута як компонент політики держави, яка включає в себе сукупність теоретичних концепцій, цілей, завдань та практичних заходів для розвитку освіти [3].

Згідно з позицією українських дослідників В. Андрущенко та В. Савельєва, узагальнене поняття «освітня політика» може мати принаймні три варіанти в англійській мові – «education(al) politics», «education(al) policy» та «education politics and policy» [4; 5].

Освітня політика, визначена як «politics», базується на тлумаченні політичної науки, яка вважає її сферою «взаємовідносин різних соціальних груп та індивідів у контексті використання інститутів публічної влади з метою реалізації своїх суспільно значущих інтересів і потреб» [7, с. 66; 6]. Відповідно до цього тлумачення, українські дослідники розуміють освітню політику як «поле взаємодії різних соціальних груп та індивідів щодо використання різних владних інституцій з метою реалізації своїх інтересів і потреб у одній з найважливіших сфер суспільного життя – освіті» [7, с. 8; 5].

У свою чергу, Н. Галицька вважає, що державна політика у сфері освіти – це система напрямів діяльності держави на шляху розв'язання найважливіших проблем і вирішення завдань, що постають перед системою освіти [8, с.234; 3].

Таким чином, під державною освітньою політикою, слід розуміти політику в основі якої лежить формування та розвиток системи освіти, головною метою якої є забезпечення суспільства необхідними знаннями, які сприятимуть його розвитку, встановлюючи пріоритетні напрями, що стосуються фінансування, управління, планування та контролю системи освіти.

Повертаючись до предмета нашого дослідження, ми вважаємо за необхідне надати визначення адміністративно-правового регулювання державної освітньої політики.

Враховуючи, що адміністративно-правове регулювання є одним з ключових інструментів державного впливу на відносини в суспільстві з метою їх організації відповідно до потреб людини, суспільства і держави. Дана категорія є похідним варіантом загального правового регулювання, що застосовується до конкретної галузі, зокрема і освітньої.

Отже, адміністративно-правове регулювання державної освітньої політики – це цілеспрямований і результативний вплив на державну освітню політику України, шляхом використання адміністративно-правових засобів, методів і форм, що мають нормативно-організаційну спрямованість та безпосередньо беруть участь у її реалізації щодо потреб ефективного розвитку особистості, суспільства, держави.

Наступною важливою складовою досліджуваного нами питання є особливості адміністративно-правових відносин у сфері надання освітніх послуг.

В першу чергу, слід зазначити, що такі відносини між освітніми установами та органами державної влади характеризуються суб'єктивним складом. З одного боку, освітні установи, а з іншого боку – органи державної влади, які мають юридично-владні повноваження щодо освітніх установ. Ці органи надають дозвільні документи, розробляють і встановлюють правила й вимоги, визначають огляд та контроль за діяльністю, а також забезпечують інші необхідні дії для повноцінного функціонування навчальних закладів. Основним органом, який виконує безпосередні функції координації та контролю за наданням освітніх послуг, є Міністерство освіти й науки України. Участь у цій сфері також беруть Президент України,

Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України та Конституційний Суд України, причому їх дії є опосередкованими [9].

В другу чергу, об'єкт адміністративно-правових відносин у сфері надання освітніх послуг, який становить поведінка учасників (суб'єктів) цих відносин, що знаходить свою реалізацію в конкретних діях, які у свою чергу є результатом активного волевиявлення суб'єкта [9].

В третю чергу, у сфері надання освітніх послуг адміністративно-правові відносини між зазначеними вище суб'єктами в основному мають «зовнішній характер», оскільки їх спрямовано на фізичних або юридичних осіб, які не перебувають в організаційній підпорядкованості публічного управління. Проте це не виключає наявності внутрішньоорганізаційних відносин, які мають управлінський характер. З одного боку, є керівник освітньої установи, який має юридично-владні (організаційно-розпорядчі) повноваження, а з іншого боку, працівник тієї ж установи, який підпорядкований йому [9].

В даному контексті, обов'язково слід зазначити, що притаманним методом регулювання адміністративно-правових відносин в освітній сфері є імперативний, який характеризується підпорядкованістю владним суб'єктам.

Кожен суб'єкт здійснює свою діяльність з урахуванням норм чинного законодавства, зокрема: Конституції України, законів «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність» тощо.

На законодавчому рівні, мають вплив і міжнародні правові акти, договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Таким чином, адміністративно-правове регулювання державної освітньої політики базується на певній нормативній базі, тобто основі, яка у сукупності містить принципові завдання, методи, засоби та форми, за допомогою котрих здійснюється діяльність і можуть бути досягнуті поставлені цілі, в тому числі, підбір кадрів.

Конституція України, як головний закон держави, встановлює основні принципи адміністративно-правового регулювання державної політики в галузі освіти. Згідно конституційних положень, кожен громадянин нашої держави має право на освіту, отримання якої гарантується державою.

У профільному нормативно-правовому акті, а саме в Законі України «Про освіту», мова йде про суб'єкти, основні засади та принципи діяльності у сфері надання освітніх послуг.

Також, слід наголосити, що реалізація державної освітньої політики, включає не лише нормативно-правову основу, але й полягає у застосуванні усіх новітніх засобів публічного адміністрування та адміністративного права. Це безумовно, стосується: визначення стандартів, здійснення контролю та нагляду.

Взагалі, принципи та цілі освітньої політики вирізняються найбільшою статичністю. Їх зміна, як правило, є наслідком зміни чи серйозного коригування політичного курсу. А дії суспільства й держави щодо розвитку системи освіти в досягненні декларованих цілей повинні змінюватися досить динамічно, адекватно реагуючи на різні чинники. Тому, характеризуючи освітню політику як об'єкт адміністративно-правового регулювання, важливо не тільки, і навіть не стільки вивчати декларовані цілі, скільки аналізувати реальні дії та конкретні результати розвитку освітньої системи [2].

Слушно зазначає, А. Ярош, що важливим чинником, на якому ґрунтується адміністративно-правове регулювання освіти в Україні, що здійснюється державою, є засади, які покладено в основу процесу здобуття особою освіти. Дані засади він поділяє на загальні та спеціальні. Загальні, встановлені законодавством та є необхідними і невід'ємними у процесі здобуття освіти. Спеціальні включають саме адміністративно-правові засади, адже здобуття освіти тісно пов'язані з відносинами держава – громадян, а саме адміністративно-правовими [10].

Враховуючи вище зазначене, ми бачимо, що адміністративно-правові відносини, лежать в основі правового регулювання галузі освіти. Державна політика в галузі освіти як об'єкт адміністративно-правового регулювання ставить за мету розвиток системи освіти в інтересах формування гармонійно розвинутої, соціально активної, творчої особистості, а також як одного з чинників економічного й соціального прогресу суспільства [2].

Безперечно, на формування державної політики в галузі освіти впливають зовнішні чинники, що дає змогу враховувати стан, тенденції та перспективи розвитку освіти, потреби суспільства та держави в освіті, розробляти реалістичну освітню політику, побудовану на вітчизняному досвіді освітньо-педагогічної діяльності [2].

Тому, на сьогоднішній день, оптимальне налаштування комунікації відіграє надзвичайно важливу роль у створенні ефективної моделі адміністративно-правового управління освітою на різних рівнях. В зв'язку з цим, ми вбачаємо за доцільне вдосконалення системи адміністративно-правового управління в освітній сфері на всіх рівнях, з метою підвищення механізму реалізації державної освітньої політики, адже освіта успішно вирішує роль у забезпеченні ефективного та систематичного розвитку суспільства і держави в цілому.

Відповідно, це вимагає від державної освітньої політики бути продуманою, науково обґрунтованою та відповідати стратегічному спрямуванню. В даному аспекті, важливо підкреслити, що стратегічним завданням вітчизняної освітньої політики є забезпечення конкурентоспроможності освіти, отриманої в

Україні, на міжнародному рівні. Таким чином, саме належне організаційно-управлінське та адміністративно-правове забезпечення є основним та пріоритетним у функціонуванні освітньої сфери.

Висновки. З урахуванням викладеного, ми можемо зробити висновок, що державна освітня політика як об'єкт адміністративно-правового регулювання включає в себе відносини між різними суб'єктами та інституціями з приводу освітніх послуг, взаємопов'язані компоненти яких носять владно-управлінський характер, забезпечують належне функціонування закладів та навчальний процес щодо реалізації права на освіту за допомогою засобів адміністративного права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Журавський В. С. Державна освітня політика: поняття, системність, політичні аспекти. *Правова держава*. Вип. 14. 2003. С. 20–30.
2. Красняков Є. Державна освітня політика: сутність поняття, системність, історико-політичні аспекти. *Віче*. №20. 2011. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/2757/>
3. Пелішенко О.Р. Сутність та ознаки державної політики у сфері фахової передвищої освіти як об'єкта адміністративно-правового регулювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. №12. 2021. С. 479-482. URL: http://www.lsej.org.ua/12_2021/123.pdf
4. Андрущенко В. Освітня політика (огляд порядку денного). К. : Леся, 2010. 368 с.
5. Малирчик К.М. Поняття та сутнісні характеристики державної освітньої політики. *Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". Серія : Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2014. № 1. С. 134-144.
6. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. 750 с.
7. Гальперіна В. О. Освітня політика в трансформаційному суспільстві: соціально-філософський аналіз: автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.03. К., 2003. 17 с.
8. Державна політика: підручн. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Ю.В.Ковбасюк, К.О. Ващенко, Ю.П. Сурмін та ін. Київ : НАДУ, 2014. 448 с.
9. Литвененко Є.В. Адміністративно-правове регулювання у сфері надання освітніх послуг: поняття, сутність та значення. *Держава та регіони. Серія: Право*, 2020. № 4 (70). С. 56-60. URL: http://law.stateandregions.zp.ua/archive/4_2020/11.pdf
10. Ярош А.О. Освіта як об'єкт адміністративно-правового регулювання. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція*. 2013. № 6-1. Том 1. С. 229-231. URL: <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc6-1-1/58.pdf>

REFERENCES:

1. Zhuravskiy, V. S. (2003). Derzhavna osvitnia polityka: poniattia, systemnist, politychni aspekty. [State educational policy: concept, system, political aspects]. *Pravova derzhava*. Vyp. 14. 20–30. [in Ukrainian].
2. Krasniakov, Ye. (2011). Derzhavna osvitnia polityka: sutnist poniattia, systemnist, istoryko-politychni aspekty. [State educational policy: the essence of the concept, systematicity, historical and political aspects]. *Viche*. №20. Retrieved from: <https://veche.kiev.ua/journal/2757/> [in Ukrainian].
3. Pelishenko, O.R. (2021). Sutnist ta oznaky derzhavnoi polityky u sferi fakhovoi peredvyshchoi osvity yak obiekta administratyvno-pravovoho rehuliuвання. [The essence and features of state policy in the field of professional pre-higher education as an object of administrative and legal regulation]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. №12. 479-482. Retrieved from: http://www.lsej.org.ua/12_2021/123.pdf [in Ukrainian].
4. Andrushchenko, V. (2010). Osvitnia polityka (ohliad poriadku dennoho). Educational policy (overview of the agenda). 368. [in Ukrainian].
5. Maliarchyk, K.M. (2014). Poniattia ta sutnisni kharakterystyky derzhavnoi osvitnoi polityky. [Concept and essential characteristics of the state educational policy]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho". Seriya : Filozofii, filozofii prava, politolohiia, sotsiolohiia*. № 1. 134-144. [in Ukrainian].
6. Tertychka, V. (2002). Derzhavna polityka: analiz ta zdiisнення v Ukraini. [State policy: analysis and implementation in Ukraine]. 750. [in Ukrainian].
7. Halperina, V. O. (2003). Osvitnia polityka v transformatsiinomu suspilstvi: sotsialno-filozofskyi analiz. [Educational policy in a transformational society: a socio-philosophical analysis]. *Avtoref. dys. ... kand. filoz. nauk : spets. 09.00.03 «Sotsialna filozofii ta filozofii istorii (filozofski nauky)»*. APN Ukrainy, In-t vyshch. osvity. 17 [in Ukrainian].
8. Kovbasiuk, Yu.V., & Vashchenko, K.O., & Surmin, Yu.P. ta in... (2014). Derzhavna polityka. [State policy]. pidruchn. NADU. 448. [in Ukrainian].
9. Lytvenenko, Ye.V. (2020). Administratyvno-pravove rehuliuвання u sferi nadання osvitykh posluh: poniattia, sutnist ta znachennia. [Administrative and legal regulation in the field of providing educational services: concept, essence and meaning]. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Pravo*. № 4 (70). 56-60. Retrieved from: http://law.stateandregions.zp.ua/archive/4_2020/11.pdf [in Ukrainian].
10. Yarosh, A.O. (2013). Osvita yak ob'ekt administratyvno-pravovoho rehuliuвання. [Education as an object of administrative and legal regulation]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*.

УДК 349.6

DOI: 10.36550/2522-9230-2023-14-138-143

Лебідь Інна Володимирівна,

аспірант кафедри цивільного та господарського права

Національного університету біоресурсів і природокористування України

e-mail: Lebidinna@ukr.net<https://orcid.org/0000-0002-2907-3196>

РЕАКЦІЯ НА НЕЗАКОННИЙ ВИДОБУТОК БУРШТИНУ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Дана стаття присвячена процесу видобутку бурштину в Україні, який знаходиться поза межами закону. Актуальність даної теми зумовлюється тим, що саме несанкціонований видобуток бурштину має повсюдний, масовий і системний характер. Цей незворотній процес завдає непоправної шкоди державі і нищить природу Полісся. Метою статті постає дослідження досвіду того ж самого діяння зарубіжних країн. Така мета зумовлює наступну низку завдань, які необхідно виконати: надати оцінку теперішній ситуації у сфері видобутку бурштину, встановити причини незаконної діяльності, виділити позитивний досвід європейських країн. За наявними результатами досліджень було виконано поставлені завдання. Результати містять у собі розкриття причин незаконного видобутку породи, оцінку негативних наслідків, які вже мають місце, або очікуються у майбутньому, встановлено можливих суб'єктів правопорушень, наведено приклади успішної боротьби європейських країн з досліджуваним негативним явищем. За результатами досліджень складено висновок, який підсумовує викладений матеріал та наголошує, що подолати таку багаторічну проблему неможливо, проте є варіанти мінімізації негативних наслідків не тільки для навколишнього середовища та економіки, а і населення.

Ключові слова: видобування бурштину, незаконний видобуток, європейський досвід, надрокористування.

Lebyd I. REACTION TO ILLEGAL AMBER MINING: EUROPEAN EXPERIENCE

This article is devoted to the process of amber extraction in Ukraine, which is outside the law. The relevance of this topic is determined by the fact that it is the unauthorized extraction of amber that is widespread, massive and systemic in nature. This irreversible process causes irreparable damage to the state and destroys the nature of Polissia. The purpose of the article is to study the experience of the same action of foreign countries. Such a goal dictates the following series of tasks that must be performed: to provide an assessment of the current situation in the field of amber mining, to establish the causes of illegal activity, to highlight the positive experience of European countries. According to the available research results, the set tasks were completed. The results contain the disclosure of the causes of illegal rock mining, an assessment of the negative consequences that have already taken place or are expected in the future, the possible subjects of offenses have been identified, and examples of the successful struggle of European countries with the investigated negative phenomenon are given. Based on the results of the research, a conclusion was made that summarizes the presented material and emphasizes that it is impossible to overcome such a long-standing problem, but there are options for minimizing the negative consequences not only for the environment and the economy, but also for the population.

Key words: amber, illegal mining, European Union, subsoil.

Постановка проблеми. Сьогодні гостро постає питання видобування та реалізації бурштину в Україні. У зв'язку з економічними проблемами та низьким рівнем зайнятості людей у Житомирській, Рівненській та Волинській областях розширилися масштаби незаконного видобування бурштину, які призводять до катастрофічних екологічних проблем, які виражаються у знищенні лісів.

Державі слід негайно подбати про ситуацію, що склалася у бурштиновидобувній галузі. Тому що скоро не те що залишиться бурштину у надрах її території, а й лісу, придатного ґрунту - поменшає в рази. Всьому цьому причиною є масове нелегальне бурштиновидобування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Під час написання даної роботи використовувалися роботи таких науковців, як Хаустової А. К., Чербаєвої О. В., Гордійчук М. В., Мацуй В. М., Науменко О. З., Ремезової О. О., Лісничого К. М., Ковалю Д. М., Штиленка В. Д. та ін.

Мета статті – дослідження європейського досвіду незаконного видобування бурштину, яке призводить до катастрофічних екологічних проблем.

Виклад основного матеріалу дослідження. У свою чергу, знищення лісів тягне за собою проблеми тваринного та рослинного світу, а використання помпового методу видобування бурштину призводить до повної загибелі ґрунту, який стає піском, а це означає, що на цій території природа не відновиться сама, на цьому місці в майбутньому більше не буде корисних копалин і бурштину.